

Életrajzi adatai a következők: Született 1838. június 7-én Kőrmöczbányán, hol atyja János a pénzverő intézet osztályfőnöke volt. Iskoláztatását szülővárosában kezdte, majd 1851-től kezdve Bécsben folytatta, itt az orvosi pályára lépett, elvégezte azonkívül a kepzőművészeti akadémiát és a conservatoriumot is. Mielőtt orvosi tanulmányait befejezhette volna, 1859-ben állami szolgálatba lépett. Az országos filokszera-bizottság felállítása alkalmával annak tagja lett és 21 éven át volt Temesvár városának filokszera-biztosa. Érdemei elismeréséül 1884-ben a koronás arany érdemkereszttel tüntették ki. Állami szolgálatban mint távirdatelegrafista működött, míg 1897-ben mint távirdatelegrafista vonult nyugalomba. Sarajevóban 1900 óta lakott. Mikroszkópi készítményeinek gazdag gyűjteményét a kőrmöczbányai gymnásiumnak hagyományozta.

Boldog házaseletének gyümölcse két gyermeke; fiában a magyar bogárfauna lelkes gyűjtőjét ismerjük.

Magyarország pillangói.

Irta A. Aigner Lajos.

XXI.

IV. alcsalád: *Satyrinae.* ¹⁾

Ez az alcsalád az előbbivel közel rokonságban áll, de míg a *Nymphalínák* esápjja hosszú és erős, a *Satyrínáké* rövid és gyöngye; mindkét ivar lábai esenevészek; a szárnyak lekerekítették, részben fogazottak; a felső szárny tövén 1, 2 vagy 3 ér duzzadt, az alsó szárny körül fogja a potrohot. Többnyire sötét színű pillangók, a szegély előtt fehér pupillás szemekkel, melyek olykor világos szalagokban állanak. A *hernyó* közepén megvastagodott, hátul ellapult és két hegyben végződik; legnagyobb-részt füveken él, nappal rejtőzik és kitelel. A *bábok* fején két hegyes kis tüske van; részint fejjel lefelé függők, részint fű alatt a földön, vagy a föld alatt, olykor laza szövedekben alakulnak át.

A *Satyrínák* a palaeartikus körben 11 nem által vannak képviselve, ezek közül 7 hazánkban is él.

1. A felső szárny tövén 2 vagy 3 ér duzzadt 4

¹⁾ Satyrok: Baehus kísérői

- A felső szárny tövén csak a costalis ér vagy az se duzzadt 2
2. A csáp fokozatosan bunkóvá megvastagodott; az első lábak rendkívül aprók, a tapogató fekete, oldalt kissé szőrzött, hegyes, csupasz; a szárnyak lekerekítettek, a szegély kissé hullámos. Az alapszín fehér, fekete rajzokkal.

1. nem **Melanargia Meig.**

- A csáp nem fokozatosan összenyomott, megnyúlt tojásalakú bunkóvá megvastagodott 3
3. A czomb kissé rövidebb a tarsusnál; a szárnyak lekerekítettek, fogazatlanok, alápszínük fekete vagy feketésbarna, többnyire rótszínű szalagokkal vagy foltokkal, a melyekben gyakran pontok vagy fehér pupillájú szemek állanak... .. 2. nem **Erebia Daim.**

4. A felső szárny tövén 2 ér duzzadt; a két szárny, kivált az alsó szárny többé-kevésbé fogazott... .. 5
- A felső szárny tövén 3 ér duzzadt, a szárnyak fogazatlanok 9

5. A szem csupasz, a csáp bunkója összenyomott, tojásalakú; a középtibia erősen tüskés, végén egy karommal fegyverzett, rövidebb a tarsus felénél; a rojt többnyire kétszínű. A szárnyak szélesek, barna, vagy fekete alápszínűek, világos szalaggal vagy szemfoltokkal díszítettek.

3. nem **Satyrus Latr.**

- A szem szőrös 6
6. A csáp hirtelen bunkóvá megvastagodott; a rojt többnyire kétszínű; az alsó szárny szegélye kevésbé hullámos. A szárnyak sötétbarnák, vöröses-sárga szalagokkal vagy sárgás foltokkal és szemekkel díszítettek.

4. nem **Pararge Hb.**

- A csáp fokozatosan bunkóvá megvastagodott; a rojt egyszínű 7
7. Az alsó szárny belső szegélye kimetszett 8
- Az alsó szárny belső szegélye nem kimetszett; az első lábak kivált a hímnél nagy mértékben csenevészek; a tapogató hosszú, végső ize hosszú. A szárnyak lekerekítettek, rojtjuk egyszínű fehéres; feketés barnák, szemekkel díszítettek. 5. nem **Aphantopus Wallgr.**
8. A középtibia valamivel rövidebb a tarsusnál. A szárnyak barnák, szemekkel ékítvék; az alsó szárny szegélye fogazott 6. nem **Epinephele Hb.**

9. A középtibia oly hosszú mint a tarsus; a csáp vékony, fokozatosan megvastagodott, valamivel rövidebb a felső szárny elülső szegélyének felénél. A szárnyak fogazatlanok, barnák, vöröses-sárgák vagy okkersárgák.

7. nem **Coenonympha** Hb.

1. nem **Melanargia** Meig.

Középnagyságú pillangók, alapszínük fehéres vagy sárgás fekete szalagokkal és foltokkal díszítettek; szemök csupasz, a csáp rövid, fokozatosan megvastagodott; a costális ér duzzadt; mindkét ivar elsőlábai erősen csenevészek, alig 1 mm. hosszúak, végső ízük csaknem csupasz. A *hernyó* vastag, orsóalakú, finoman szőrözött, kitelelő, rejtőzve él füveken és szabadon a földön bábozódik. A *báb* tojásalakú, hosszú szárnyhüvelyekkel. A *Melanargiák* csaknem kizárólagosan a paleartikus körre szorítottnak (16 fajjal) s a mediterrán területen leggazdagabban vannak képviselve; hazánkban csak 3 faj él.

1. Mindkét szárny töve fekete vagy sötét-szürke, fehér foltokkal ékesített 2
 Mindkét szárny töve szürke, fehér folt nélkül, a felső szárny középsajtje tő felől félig sötét-szürke vagy fekete. közepén túl harántos csikkal *Larissa* H-G.
 2. A felső szárny középsajtje tövén és esúcsán fekete, közepén fekete harántos csik nélkül *Galatea* L.
 A felső szárny középsajtje tövén nem fekete, közepén feketés csipkés harántos csik van *Japygia* Cr.

1. **Melanargia Galatea** L. ¹⁾

Linné, Systema Naturae. Ed. X. 474 (1758); Esper, Die europ. Schmetterl. in Abbild. I. Taf. 7. Fig. 3., Taf. 25. Fig. 1.

A szárnyak alapszíne sárgás-fehér, tövük és szegélyük fekete; az utóbbin fehér foltok sora áll; a felső szárny fehéres, középsajtje tövén és esúcsán fekete; közte s a szegély közt egybefolyó két nagy fekete folt van; az alsó szárnyon szabálytalan fekete középsáv mutatkozik. Alsó lapja a ♀-nél fehéres-sárga vagy barnás; felső szárnya esúcsán egy szemfolt jelenkezik, mely olykor fölül is látható; az alsó szárny szegélyén 5—6 fehér pupillás szem van, ezek fölül közönséges világos foltokként mutatkoznak.

¹⁾ Tengeri nimfa neve.

Hazánkban országszerte igen gyakori hegyi s erdei réteken; többnyire 45—58 mm., elvétve csak 36 mm. széles, általában valamivel nagyobb a németországi példányoknál.

Színe rendszerint fehér, gyakran azonban, kivált Isaszegh és Peszér homokos talaján oly sárgás tünető, mint az olasz példányok.

Nagyobb az eltérés a többé-kevésbé kiterjedő fekete rajz tekintetében. Ez a kiterjedés számos esetben az összes rajzelemekre hat ki, gyakran azonban a szegély fehér foltjai s holdjainak elnyomásában is nyilatkozik. A ♀ alsó lapján a színezés a világos sárgás-barnából a kávé-s-barnáig váltakozik, sötétebb barna (nem fekete) rajzzal, úgy hogy alul fekete rajzú fehér ♂ aránylag igen ritka.

Gyakrabban jelenség az oly, valamivel később megjelenő ♀ melynek alsó szárnya alul egyszínű fehér vagy halvány sárgás: az *ab. leucomelas* Esp.¹⁾

Sötétebb példányok, melyeknél a fekete szegélyek és sávok szélesebbek, a *var. Procida* Hbst.-hez²⁾ tartoznak, melynek rajza Fiuménál inkább feketés-barna mint fekete. Ez az alak északon ritkább, déli tájakon mind gyakoribbá válik, elannyira, hogy ott a törzsalakot szinte helyettesíti; különösen sötét példányok fordulnak elő Mehádiánál és Orsován.

Mindkét helyen, úgyszintén Nagyszeben és Fiume környékén is akad közte oly ♀, mely alul ép oly fehéres és rajztalan, mint az *ab. leucomelas*: *ab. Ulbrichi* Aig.

Még inkább elsötétetett példányok, melyeken a fehér szín még jóval inkább el van nyomva, az *ab. turcica* O.-hoz²⁾ vezetnek, amely csak Carlopagonál, Dalmáciában és Boszniában lép fel.

A törzsalak közt igen ritkán jelenkezik az *ab. Galene* O.¹⁾ az alsó lapon szem nélkül, vagy csak 2—3 szemmel. Csupán Lipiken, Pécssett, Esztergomnál és Szolnokon figyelték meg.

Pécssett Viertl A. 1882-ben oly *Galateát* fogott, melynél az alsó szárny fekete szegélye rendkívül széles, s abban fehér pontok és háromszögek nem álltak.

Petéje gömbalaku, fölül s alul kissé lelapított, fényes fehér-

1) Leuco: fehér, melas: fekete.

1) Sziget, Nápolynál.

2) A török.

1) Nimfa neve.

res. *Hernyója* élénk zöld vagy sárgás-szürke, hátán sötét vonal, oldalt sárgás sáv fut le, 30 mm. hosszú. Április-májusban él a következő növényeken: *Triticum repens* (taraczk búza), *Phleum pratense* (perje), *Brachipodium pinnatum* (kurtatopp). Napközben füvek alatt rejtőzik, de mindjárt naplemente után felmászik a fűszálakra és meringetés útján könnyen gyűjthető. *Bábja* tojásalakú, sima, sárgás.

Parasitája: *Apanteles nothus* Marsh. Braconida-faj.

Előfordul az összes szomszédországokban: A.-Ausztria V—VIII. F.-Ausztria VI—VIII. Karinthia VI—VIII, Isztria, Morvaország VII—VIII. Csehország, Szilézia VII, Galiczia V—VIII, Bukovina VI—VIII, Románia VI—VIII.

Elterjedési köre: Livlandtól Sziécziáig 57—37° és Spanyolországtól az Uralig 10—77°.

2. *Melanargia Japygia* Cr. var. *Clotho* Hb.¹⁾

Japygia C y r i l l i, Entomologia Neapolitana I. tab. 3. fig. 5 (1787). *Suwarovius* H e r b s t & J a b l o n s k y, Natursystem aller Insecten VIII. p. 13. tab. 182. fig. 5-7 (1796); *Clotho* H ü b n e r, Samml. europ. Schmetterl. Fig. 190—91 (1799); *Arge Russiæ* E s p e r, Die europ. Schmetterl. in Abbild. Taf. 84. Fig. 2. (1777).

A szárnyak alapszíne fehér, a nőstényen kissé sárgás. Rajzai egészben összevágtnak a *Gulatea*-éval, esakhogy már a *Japygia*-n jóval keskenyebbek, kisebbek, de még mindig sávyszerűek; a két szárny szemei azonban tisztán láthatók, a szegélyen álló pettyek háromszög alakúak s a felső szárny közep-sejtjét közepén esipkés harántos sáv osztja ketté. A var. *Clotho*-nál az összes rajzok vonalszerűek, a szegélyen álló pettyek mindig magasan íveltek, az alsó szárnyon lekerékített esúcsuk befelé irányuló; itt a szemek sora a szegélylyel nincsen összekötve és többnyire elkülönített szemekből áll, melyeknek füstös színű kerete olykor érintkezik egymással.

Szerföltt lokális. Budapest közvetlen környékén évek előtt fogtam egy példányt, — az egyedüli, mely feljegyezve van. Ellenben déli irányban, P. Peszér homokos talaján, erdei réteken gyakori egész június havában, és bizonyára előfordul hason talajú és

¹⁾ *Japygia*: a mai Kalabria; *Clotho* a párkak egyike

növényzetű más alföldi helyeken is. Példányaink kifeszítve 50—56 mm, nagyság dolgában tehát a dél-oroszországi és szibériákat (45—50 mm.) meghaladják. Rujzuk is sokkal kevésbbé erőteljes, ennél fogva azoktól (var. *Suvarovius* Hbst.) különválasztandók.

Hernyőja ismeretlen.

Elterjedési köre: Dél-Oroszország, nyugati Szibéria, Altai, Tarbagatai, Ala Tau A törzsfaj csak Kalabriában és Sziezilián.

3. *Melanargia Larissa* H. G.¹⁾

Hübner, Saml. europ. Schmetterl., fortgesetzt von Geyer. Fig. 896—99 (1527 ?)

A szárnyak alap zíne sárgás fehér, tövük szélesen barnás-szürke, fehér folt nélkül; a felső szárny közepén keskeny fekete harántos esik fut le: rajza egyébként a *M. Galatea*-éhoz hasonlít, esakhogy szemfoltjai az alsó szárnyon kék vagy fehér pupillájúak. Alul az alsó szárnyon fekete keretben fehér középső szalag és a szegélyen 5 szemfolt van. Kifeszítve 45—55 mm.

Hazánkban június-júliusban Fiume és Portoré környékén és a Velebitben Carlopagóig és Dalmáciáig található. A jóval világosabb és nagyobb var. *Herta* H. G.²⁾ Carlopagónál és Dalmáciában fordul elő május végén. Fiuménál éri el mind a két alak elterjedésének véghatárát nyugat és észak felé.

Hernyőja ismeretlen.

Előfordul a törzsalak a Balkánfélszigeten, Kisázsziában, Armeniában és Kurdisztánban; fajváltozata csak Bulgáriában és Görögországban.

Elterjedési köre: Fiumétől Kurdisztánig 45—38₀ és 34—60₀

Az amerikai lepke-faunáról.

Dr. Seitz A. nyomán.*)

A circumpolaris elterjedésű arctikus faunából kifejlődöt egész fauna Déli-Kanadától Texasig teljesen az európai és közép-

1) Város Thessaliában.

2) A skandinávoknál a föld istennője.

*) Exotische Grossschmetterlinge. Lief. 1.